

*Володимир Сергійчук,
доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри історії світового українства
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

РЯТУЄ МЕЧ, А НЕ ПЛАЧ

Західний світ катастрофічно мало знає історію України, відтак він приголомшений високим державницьким чином, який наше суспільство продемонструвало з перших днів повномасштабної російської агресії. Цей ситий Захід можливо тільки тепер зможе зрозуміти, що «Український народ – то велика історична, державна Нація, яка тисячу літ тому перша на Сході Європи створила велику соборну національну державу, що протягом століть була могутнім політичним і культурним осередком слов'янського сходу й поважним чинником в Європі» (Яковлів А. Історичні традиції української державности // Гуртуймося (Софія). – 1937. – Ч. 1. – С. 8).

На Заході досі не розуміли, що «закостеніла в первісній формі абсолютизму царів-самодержців» Московщина не давала можливості розвиватися Україні природним політичним шляхом, придушуючи її чоботом окупанта (Винар Б. Проблема української провідної верстви // Розбудова держави (Монреал). – 1952. – Ч. 1. – С. 9).

Однак, незважаючи на цей гніт, українці продовжували боротися, нагромаджуючи революційну енергію, чого досягалося й через усвідомлення власного національного ества на всіх теренах етнічного розселення. Укладений на початку ХХ століття Декалог Миколи Міхновського чітко вимагав: «Одна, єдина, неподільна від Карпатів аж до Кавказу самостійна, вільна Україна – оце національний і всеукраїнський ідеал. Нехай кожна українська дитина тямить, що вона народилася на світ на те, щоб здійснити цей ідеал» (цит. за: Шлях молоді. – 1947. – Ч. 3. – С. 21).

Він міг втілитися в життя через національну революцію, головною складовою якої завжди був духовний чинник: бо вона, зазначалося у важкі міжвоєнні роки, «розвивається, росте і буде далі зростати аж до часу, коли українські землі переміняться в один революційний табір, а Український Народ переміниться в одну велику революційну армію. Тоді питання збройного зриву буде тільки питанням зброї й приказу. Тоді збройний зрив буде природним завершенням перманентної революції. Тоді можемо бути певні перемоги!» (Український націоналіст. – 1934. – Ч. 6 – 7. – С. 5).

Це мав бути той момент, коли, за словами Миколи Шлемкевича, «ще раз українська правда підвелася і своєю ясністю і щирістю перемогла» (Шлемкевич М. Верхи життя і творчости. – Нью-Йорк – Торонто, 1958. – С. 17).

Ось чому сьогодні весь світ захоплюється мужністю й героїзмом воїнів Збройних Сил України, котрі в нерівній боротьбі перемагають нібито другу за потужністю армію планети. Ту армію, яка боїться воювати з найсильнішими збройними силами сучасності – НАТО. А ця остання – з російською, яку в найбільшому військовому альянсі всіх часів і всіх народів досі чомусь рахували другою після себе.

Щоправда, це так до 24 лютого 2022 року вважалося, що російська армія – друга за потужністю. Враховувалися при цьому, мабуть, і відголоски про здобутки радянської збройної сили в роки Другої світової. Але весь світ чомусь не звернув увагу на те, що з 1991 року та радянська армія, історичну спадщину якої перебрала собі російська, вже не могла залишатися на попередньому рівні, оскільки позбавилася потужного притоку українського контингенту.

Відтак тільки трьох десятків років виявилось достатньо, аби остаточно переконатися, що без регулярного українського поповнення збройні сили Російської Федерації, маючи шалені фінансові асигнування на свій розвиток, неспроможні справитися з українськими, в котрих обманом забрали атомну зброю, безпідставно скорочували, позбавляли елементарних умов для виконання свого головного обов'язку перед Батьківщиною.

На жаль, світ після 1991 року не зацікавився історією українства, яке так одноставно підтримало на всенародному референдумі Акт проголошення незалежності, а слухняно сприймав московську пропаганду про Русь з центром у Києві як російську державність, про один російський народ – і жодних демаршів від сильних світу сього не було! Ніхто не згадав, що нас брали в 1945 році до членів-засновників ООН як окрему націю і державу.

Можливо й тому, що їм було вигідно, аби не утверджувалася вже тепер незалежна Українська держава, бо тоді вона в будь-який момент може зажадати для себе повернення тих боргів, які перед нею несплачені за багато століть Заходом, який ми постійно захищали від кочових орд, щоб він міг комфортніше розвиватися за рахунок нашого поту і крові.

І коли ми скромно в 2008 році на саміті НАТО в Бухаресті звернулися із заявою про свій кандидатський стаж у цій організації, то нам відмовили. Тоді нам перекрили шлях до цієї військової організації, як відомо, Німеччина і Франція. Вони й сьогодні не є найбільшими нашими прихильниками, не бачать нас рівними собі. Хоч як тоді забути, що київські князі були родичами всієї Європи, а завдяки саме нашому спротиву було зупинено похід Батия до «останнього моря», таким чином західний світ був порятований від важкого й тривалого поневолення, яке довелося пережити нам.

А може їм неприємно, що ми були серед переможців Грюнвальдської битви 1410 року, коли було розгромлено Тевтонський орден? Чи тому, що свого часу визнавали за зразок майстерної збройної сили саме наше козацтво, яке запрошували для перемоги у міжусобицях між собою – австрійці проти французів, французи – проти іспанців. Так, це українські козаки в авангарді австрійського війська 1634 року підійшли до Парижа на відстань у 26 льє, а в 1646 році відвоювали для французів їхню фортецю Дюнкерк, 1683 року брали в турків Відень...

Ми і в ХХ столітті показували високі зразки військової майстерності, допомагаючи сусідам. Зокрема, знаменита подвійна переправа українською 6-ю стрілецькою дивізією Марка Безручка через Дністер влітку 1920 року розбила стотисячну червону російську армію, а потім безприкладно-мужня оборона Замостя цими ж нашими воїнами дали можливість полякам утримати плацдарм на Віслі, з якого вони вдарили в тил більшовицьким підрозділам Тухачевського й змусили їх стрімко відступити від Варшави. Відомий знавець військової стратегії французький генерал Форі наголошував, що польське військо здобуло цей успіх тільки тому, що одержимо билися українські військові.

Ми справді своєю кров'ю посприяли тоді багатьом європейським народам у відродженні їхньої державності. Нам же не допомогли стати повноправними господарями на своїй землі, відтак російським більшовикам вдалося загарбати Україну. Однак українська збройна сила ще багато років продовжувала завзяту боротьбу в лісах і ярах Наддніпрянщини, в густих плавнях і лісах Кубані. У 1939 році цей здвиг поширився за карпатські перевали, де місцева Січ стане гарантом державного відродження цієї української «Срібної землі».

Справді, з початком Другої світової війни, яка для нашого народу розпочалася 15 березня 1939 року з агресії Угорщини проти щойно проголошеної Карпатської України, ми змушені були спиратися на власні сили. Проти Гітлера, який не визнав нашого права на власну державність, ми створили в лісах Волині й Берестейщини всенародну Українську Повстанчу Армію, бо хотіли «бути вільними й щасливими». І не тільки самі, а разом з усіма народами, тому й кинули ще одне гасло: «Свобода – народам, свобода – людині!».

За ці священні ідеали українські повстанці помирили на рідній землі, тортурувалися в гітлерівських і більшовицьких концтаборах. Але й там не корилися імперським наїзникам, піднімаючи повстання вже приречених здавалося б, на вірну смерть. А в рідних лісах і горах боролися проти російської окупації ще протягом довгих десяти років. Не хто інший, а великий француз, генерал Шарль де Голь сказав дослівно про УПА: «Якби я мав таку армію, жодна нога німецького солдата не ступила б на французьку землю».

Такий дух одвічної боротьби за волю стихійно вихлюпнувся потужною революційною енергією на майдани українських міст наприкінці ХХ століття, що дало можливість відродити власну незалежну державність. А згодом і підтвердити цей державницький чин Помаранчевою й Революцією Гідності.

Ось ця скроплена кров'ю Героїв Небесної Сотні Гідність і підняла нас на Всеукраїнський збройний здвиг з першого ж дня новітньої нацистської агресії. Ця Велика українська народна війна об'єднала всі верстви нашого суспільства. Кожному знайшлося місце в лавах захисників поряд зі Збройними Силами України.

Чи можуть, скажімо, французькі фермери похвалитися кількістю захоплених гітлерівських танків у 1940 році, коли на їхню землю прийшли

непрошені сусіди? А скільки радянських чи американських подібних броньованих машин відвоювали для себе в 1944 – 1945 роках німецькі бауери, коли фронт уже підходив до Берліна? Не закарбовано подібної інформації на скрижалях історії!

А в нас тільки селяни Полтавщини за один місяць бойових дій уже здобули 11 таких російських трофеїв! Додайте сюди успіхи хліборобів Сумщини, Чернігівщини, Харківщини, Миколаївщини – територіальна оборона однієї Баштанки чого варта! А в степовій Чорнобаївці, що під Херсоном, чи не об'явилися нащадки запорозьких характерників, бо ж, очевидно, саме завдяки їхнім заклинанням ворог уперто, день у день, іде в замовлене для нього пекло на тамтешньому летовищі.

А що вже казати про рівень майстерності наших піхотинців, котрі краще стріляють джавелінами, ніж американські солдати!

Такого духу й відданості обов'язку перед пам'яттю славних предків, як і спадщиною для нащадків, не бачимо в країнах НАТО, де нам кажуть, що наші збройні сили не відповідають їхнім стандартам. Тільки ж чомусь саме українські військовики ось так «нестандартно» рятували громадян їхніх країн під час евакуації зі столиці Афганістану зовсім недавно.

Так, наші стандарти в розвитку військової справи мали свої особливості в процесі історичного розвитку. Це ж наш Великий князь київський Святослав, вирушаючи в похід, об'являв задалегідь: «Іду на Ви!». Своє слово русичі завжди тримали, бо це для них було справою честі. Чи ж згадують про неї ті підписанти Будапештського меморандуму 1994 року, хто тепер заявляє, що цей документ їх ні до чого не зобов'язує?

То тільки ми маємо обов'язок захищати всіх. Бо так заповідали нам не раз наші предки, найкращі з яких «падали в боях, вмирили в полонах, в неволі, вимирали голодом і холодом — та зброї не складали ніколи. І завжди приходив час, коли вони святкували перемогу».

Так було завжди, так буде й тепер, бо «хліб маємо свій і культуру рідну», а ще наші серця сповнені любові до своєї Батьківщини й усіх страждених у світі.

Не впевнений, що всі лідери країн НАТО знають про українського гетьмана Івана Мазепу, який на початку XVIII століття мав мужність виступити проти московського царя Петра I в обороні прав рідного народу. Тим паче невідомі їм гіркі слова цього українського патріота про незгодженість дій козацької старшини, яка зрештою призвела до поразки: «През незгоду всі пропали, самі себе звоєвали».

Ні, ми не бачимо незгоди в НАТО щодо визначення своєї політики в збройній підтримці України, яка сьогодні стікає кров'ю в боротьбі з російською агресією. Тут повна одноставність: не дражнити Москву, бо раптом та розпочне третю світову війну. Тому кожного дня, як священну мантру, повторюють заклинання на всі голоси, що не тільки не закриватимуть нам небо, а й не дадуть нам літаків, щоб наші пілоти це зробили. Особливо ж старається в цьому хорі генеральний секретар НАТО Йенс Столтенберг, поширюючи не тільки зневіру у своїх власних силах, а й підриваючи авторитет НАТО.

Таким чином наперед програють битву, якої ще й не розпочинали. Водночас заохочуючи агресора ось такою своєю поведінкою до нового шантажу. Замість того, щоб своєчасно і чітко виставити йому червоні лінії, провідники об'єднаного демократичного світу виставляють по суті для себе обмеження, які привселюдно заприсягаються не порушити.

Щоправда, вони обіцяють воювати за кожний дюйм натівської землі, підпускаючи до неї все ближче і ближче Росію. При цьому досі не сказали, а скільки ж цих дюймів можна наміряти з уламків голландського пасажирського «боїнга», збитого російською ракетою в 2014 році? Наскільки дюймів залетів цими днями на польську територію російський військовий літак?

Зрештою, чи не повториться тоді те, що сталося 1939 року з Польщею: гаранті безпеки Франція й Англія, котрі підписали з нею спеціальні угоди про взаємну допомогу напередодні гітлерівського нападу, не виконали свого обов'язку.

На щастя, в наших національних героїв не було розпачу і в набагато складніших ситуаціях – той же Мазепа знайшов тоді в собі сили змобілізуватися й кинув клич, який піднімає українців на боротьбу і сьогодні:

Самопали набивайте,
Острих шабель добувайте,
А за віру хоть умріте,
І вольностей бороніте!
Нехай вічна буде слава,
Же чрез шаблі маєм право!

Якби ж то лідери Європи і НАТО, зокрема Столтенберг, знали ці слова, то, можливо, і в них зродився б такий чин, який передав нам у спадок гетьман Іван Мазепа. Тоді їхніми іменами також називали б їхні нації, як нашу, українську: мазепинською, петлюрівською, бандерівською...

Отже, світ має вивчати історію України! Зокрема, пам'ятати віщі слова нашого князя Святослава Хороброго: «Не осоромимо землі руської!». Це саме так чинять сьогодні захисники України. Тож хай на Заході наслідують цей приклад замість лементу про можливість нової світової війни: рятую меч, а не плач!